

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Kiitos selonteosta ja mahdollisuudesta lausua siitä. Taustalla oleva tilannekuva on hyvin muotoilu. Selonteossa on useita ansiokkaita ehdotuksia koskien eriarvoisuuden vähentämistä, kansainvälistymistä, maahanmuuttajataustaisten oppijoiden tukemista, opettajien kulttuuritietoisuuteen liittyvän osaamisen kehittämistä , kulttuurikasvatusta ja luovuuden merkitystä sekä muutosta.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Visio/tavoitetila on hyvin muotoiltu.

Tähän lauseeseen voisi lisätä monitaiteinen:

"Monitieteinen ja monialainen osaaminen yhdistyy uusiksi ratkaisuiksi ja toimintatavoiksi"

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Myös kulttuuritoimen tulee osallistua lapsi- ja perheystävällisen yhteiskunnan toteutumiseen. Lapsi- ja perheystävällisen yhteiskunnan toteutumiseksi tarvitaan yhteistyötä myös valtion sekä kansalaisyhteiskunnan kanssa ja välillä. Lapsilähtöisyys tarkoittaa sektoreiden ja tasojen ylittämistä.

Kulttuuri edistää oppimista, luo merkityksellisyyttä ja luo hyvinvointia myös lapsille ja nuorille (viitaten tutkimuksiin kulttuurin hyvinvointivaikutuksista sekä korona-ajan kokemukset)

Monialaiseen tiimiin tarvitaan myös kulttuuri- ja harrastustoiminnan osaajia eli ammattilaisia lasten ja nuorten elin- ja toimintaympäristöstä. Tuen ja toiminnan tulee olla lapsi- ja nuorilähtöistä, ei sektorilähtöistä. Koululla, joka tavoittaa koko ikäluokan, on tässä tärkeä rooli.

Maahanmuuttajataustaiset osallistuvat varhaiskasvatukseen vähemmän ja maahanmuuttajataustaisilla nuorilla on suurempi riski syrjäytyä. Tämän vuoksi tarvitaan ammattilaisia koko oppimispolulle, joilla on vahva kulttuurinen osaaminen, mikä pitää sisällään kulttuurisensitiivisyyttä sekä mm. kulttuurisen dialogin taitoja.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

"Lisätään maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden perustaitojen vahvistamisen ja kielitaidon kehittymisen tukea ammatillisessa koulutuksessa edistämällä opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen käyttöä informaatio-ohjauksella sekä tarvittaessa myös rahoitusjärjestelmän kannustimia kehittämällä. "

Tämä lause ei avaudu.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Toimet ylisukupolvisen eriarvioisuuden poistamiseksi ja korkeakoulutuksen saavutettavuuden ja tasa-arvon parantamiseksi ovat kannatettavia.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

Ehdottomasti "meidän on myös entistä ennakkoluulottomammin hyödynnettävä luova tieteellinen, taiteellinen ja kulttuurinen toiminta". Luova toiminta on yhteiskunnan uusiutumisen ja kehittymisen ytimessä ja se tulee nähdä ja ymmärtää laajemmin kuin taide tai taiteellinen toiminta. Se on kytköksissä osaamiseen, ongelmanratkaisuun, muutoskyvykkyyteen sekä uusiin ideoihin.,

Perusopetus on tiedeperustaista ja näin ollen tiedekasvatuksen tulisi olla osa kaikkien oppiaineiden opetusta.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

Agenda 2030 mainitaan TKI -toiminnassa ja vapaassa sivistystyössä – hienoa. Mutta se tulisi mainita myös varhaiskasvatusta, esi- ja perusopetusta ja korkeakoulua koskevissa osioissa.

Vapaan sivistystyön opetuksen sisällöissä ja tehtävissä on perustavanlaatuisia tehtäviä, jotka kuuluvat myös varhaiskasvatukseen ja esi- ja perusopetukseen kuten ”kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuden kasvattajana”.

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Jatkuvan oppimisen kehittäminen on tärkeää ja hyvä, että siihen on valmistauduttu. Maailman muutoksen vauhti on niin nopea, että kaikki tarvitsevat mahdollisuuksia kehittää osaamistaan ja ammattitaitoaan – esimerkiksi opettajien kohdalla pääsy täydennyskoulutuksiin ei ole tasapuolinen.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Luonnoksessa, todetaan, että: Opettajat tarvitsevat lisää osaamista erilaisten oppijoiden kohtaamiseen, kieli- ja kulttuuritietoiseen kasvatukseen ja opetukseen, lasten, nuorten ja aikuisten ohjaukseen, digipedagogiikan sekä etäopetuksen uusien opiskeluympäristöjen kehittämiseen ja hyödyntämiseen.

Erittäin kannatettavaa. Kulttuuritietoista opetusta tarvitaan lasten ja nuorten kulttuurisen moninaisuuden huomioimiseksi koulussa. Kukaan ei ole kulttuurinsa edustaja. Kulttuurilla on kuitenkin merkittävä vaikutus identiteettiin ja siihen, mitä pidämme merkityksellisinä ja sen huomioimatta jättäminen kaventaa lasten ja nuorten mahdollisuutta ja oikeutta tulla kokonaisvaltaisesti nähdyksi ja kuulluksi.

Lisäksi tarjottavan koulutuksen muutoskyvykkyyden vahvistamiseksi opettajien koulutuksessa tulisi vahvistaa transformatiivista oppimisista, jonka ytimessä on muutoksen ymmärrys ja oman opettajuuden reflektio.

Luonnoksessa todetaan, että kelpoisten opettajien riittävyyden osalta saatavuuteen vaikuttaa myös opettajankoulutuksen vetovoima. Vetovoiman ylläpidolle antaa hyvät lähtökohdat se, että selvitysten mukaan nuorten mielikuvat opettajankoulutuksesta ja opettajan työstä ovat varsin myönteisiä.

Tässä luonnos viittaa tähän selvitykseen:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162423/OKM_2020_26.pdf?sequence=1

On kuitenkin huomattava, että: ”Opettajankoulutusten hakijamäärät laskivat vuodesta 2015 vuoteen 2019, mutta kääntyivät valtaosin nousuun 2020. Varhaiskasvatuksen tilanne on edelleen heikko, joten kokonaisvaltaisia keinoja varhaiskasvatuksen vetovoiman kohentamiseksi on etsittävä.”

Keinoja opettajankoulutuksen ja varhaiskasvatuksen vetovoiman ylläpitämiseksi on siis valmistauduttava etsimään.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

Kiitämme siitä, että tämä luku on osa selontekoa ja pidämme sitä erittäin tärkeänä.

Keskeistä erityisesti kulttuuriperintökasvatuksen osalta olisi huomioida, että sen tulee vahvistaa erityisesti kulttuurista osaamista sekä kulttuurista ja yhteiskunnallista osallisuutta.

Kuten luonnoksessa todetaan toisaalla: "Osallisuuden kasvaminen on koulutusjärjestelmän keskeinen tehtävä"

Kyseessä on keskeinen osaamisperusta, jonka tarve kasvaa kulttuurisesti moninaisessa maailmassa ja moninaistuvassa yhteiskunnassa. Kyse on myös lasten ja nuorten oikeudesta tulkita, määritellä, luoda ja tehdä uutta kulttuuriperintöä ja olla sitä kautta osallinen ja aktiivinen toimija kulttuuriin muutoksessa. Tutustuminen ylissukupolviin, eurooppalaiseen ja maailmanlaajuiseen kulttuuriperintöön antaa rakennusaineita oman identiteetin kehittymiselle ja itsetuntemuksen vahvistumiselle, auttaa hahmottamaan itseään osana yhteisöä ja yhteiskuntaa, tukee erilaisuuden ymmärtämistä sekä luo pohjaa kestäväen kehityksen mukaisten valintojen ja päätösten tekemiselle.

"Kunnassa voidaan tehdä kulttuurikasvatussuunnitelma osana opetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmia. Suunnitelmia on tehty noin 130:ssä kunnassa. Kulttuurikasvatussuunnitelmien laajempi käyttöön otto kunnissa on suotavaa, ja sitä edesauttaa opetustoimen ja kulttuuritoimen hyvä yhteistyö."

Kunnissa, joissa on kulttuurikasvatussuunnitelma on noin 30 % ja niissä lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus saada systemaattista taide- ja kulttuurikasvatusta eli mm. mahdollisuus kokea ja tehdä monipuolisesti taidetta ja kulttuuria. Tällä hetkellä tämä ei toteudu yhdenvertaisesti kaikkien lasten ja nuorten kohdalla.

Taide- ja kulttuuriharrastaminen on edelleen myös sosioekonomisesti eriytynyttä. Alueellisen ja sosioekonomisen eriarvoistumisen ehkäisemiseksi mahdollisuus luovaan ilmaisuun sekä kulttuurisen osaamisen monipuoliseen kartuttamiseen tulisi tarjota kaikille lapsille ja nuorille asuinpaikasta riippumatta, varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Suunnitelma tukee opetus- ja kulttuuritoimen yhteistyötä ja sitä kautta moniammatillista yhteistyötä lasten ja nuorten kulttuuriin kasvamisen tukemisessa.

Ehdotamme, että kulttuurikasvatussuunnitelmien laatimisesta tehdään oman toimenpiteensä. Kulttuurikasvatussuunnitelmia voi ja tulee tarvittaessa laatia myös alueellisesti, yhteistyössä useamman kunnan kanssa.

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

"Koulutuksella on keskeinen identiteettiä rakentava ja kulttuurinen tehtävä osana kansallista identiteettiä."

"Ruotsinkielisen koulutuksen avulla kehitetään kieli- ja kulttuuritietoista opetusta kaikkien lasten ja nuorten oppimisen tueksi, riippumatta heidän kieli- tai kulttuuritaustastaan"

"Koulutuksessa tulee huolehtia myös niiden lasten ja nuorten kielenkehityksestä, joilla on kaksi tai useampia kotikieliä. Monikielisten oppilaiden ja opiskelijoiden määrä kasvaa Suomessa koko ajan"

Nämä ovat kannatettavia, mutta kuuluvat yhtäläillä suomenkieliseen koulutukseen.

Koulutustarjonnan monikielisyyttä sekä kielen osaamista tulisi lisätä kautta koulutusjärjestelmän osana kansainvälistymisen edistämistä.

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

On erittäin tärkeää, että maahanmuuttajataustaisille laaditaan lisäksi kohdennettuja toimia eri koulutusasteilla. Suomi on virallisesti avoin ja saavutettava maa kaikille, mutta todellisuus on toinen.

Perheiden ja vanhempien tukea täytyy lisätä. Kotouttamiseen tulee sisällyttää mahdollisuus tutustua ja käydä vuoropuhelua suhteessa mm. paikalliseen kulttuuriin ja ympäristöön.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

Kestävään kehitykseen liittyy myös kulttuurinen kestävyys ja olisi aika ymmärtää se osana kestävyden kokonaisuutta. Planetaarisen kestävyden turvaamiseksi tarvitaan sekä

kokonaisvaltaista kulttuurin muutosta että näkemystä ihmisille merkityksellisistä kulttuurisista ilmaisuista, kulttuurisista oikeuksista sekä maailman kulttuurisesta diversiteetistä.

Suomi on sitoutunut Agenda 2030 ja toteuttamiseen ja SDG 4.7. mukaan Suomen tulee:

"Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki oppijat saavat kestävän kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot esimerkiksi kestävästä kehityksestä ja kestäviä elämäntapoja, ihmisoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa, rauhan ja väkivallattomuuden kulttuurin edistämistä, maailmankansalaisuutta, kulttuurien monimuotoisuuden sekä kulttuurin osuutta kestävässä kehityksessä arvostavan koulutuksen kautta."

Tämä tulee olla kestävän kasvatuksen ja koulutuksen lähtökohta.

Eurooppalainen ja globaali yhteistyö kehittämisessä puuttuu selonteosta kokonaan, mikä on hämmentävää. Koulutusviennin lisäksi meillä olisi varmasti myös opittavaa muiden maiden koulutusjärjestelmistä – esimerkiksi eheytetty koulupäivä ja sosiaalinen oppiminen.

Lämsä Hanna
Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura